

Освен това думите на Яворов ни препращат далеч извън сферата на символизма, който в българския си вариант според критиците му неминуемо попада в категорията на нещо „изтъркано и бледо“, щом няма пряка или косвена връзка със „страшната действителност“. Именно думата „действителност“ е ключова в борбата срещу естетиката и поетиката на символизма, която ще се разгори след около десетина години у нас в лицето на Гео Милев, Константин Гълъбов, Атанас Далчев, Димитър Пантелеев и др. Неслучайно „Поезия и действителност“ е заглавието и на известната статия на Далчев срещу символизма.

Да се замислим дали писмото на Яворов не е първият, макар и в зародиш, макар и лаконичен, изпреварил далеч всички манифест на новото модерно изкуство, което ще бъде създавано отвъд естетическия хоризонт на символизма.

Обобщаващата самохарактеристика на човека и художника Яворов, застанал на своя естетически и житейски кръстопът, е концентрирана в последните незабравими редове от писмото му. В тях разсъжденията му за изкуството дотук придобиват лапидарна форма, за да завършат с твърд отказ да изпрати своя творба за публикуване в списанието: „Онова, което сега мога – него не искам, а онова, което искам – него не мога. И нищо няма да Ви дам, господин редакторе“.

В контекста на всичко, казано дотук, тези думи на Яворов говорят сами за себе си и може да бъдат възприемани като своеобразен непряк отговор на някои по-сетнешни предположения и внушения за евентуалното му завръщане към реализма, присъстващи в някои от спомените за него, писани след смъртта му. Завръщане – след създаденото в зрялата му символистична поезия и психологическите му драми? Едва ли.

Творческите намерения на Яворов, търсеният от него път, който би го извел от художническата и психологическа криза, отразена в писмото до „Съвременна илюстрация“, са документирани в неговите бележки и писма, в писмата и спомените на писатели и хора от близкото му обкръжение.

Неговите творчески планове са били свързани с две перспективни начинания (останали неосъществени поради връхлетялата го трагедия), на които е придавал огромна важност – подготвителната работа върху нова пиеса и замисленото и предстоящо да излезе списание „Дума“, за които „Летописа“ на Ганка Найденова-Стоилова ни дава данни.

На 8 февруари 1913 г. поетът записва плана на нова драма със сюжет от войната, озаглавена „Жертвата“, събитията в която се разиграват през 1912 г. по време на Балканската война, преди крушението от 1913 г.⁵ За да

⁵ Найденова-Стоилова, Г. П. К. Яворов. Летопис за живота и творчеството му. С., 1986, с. 579.